

FACTORS D'IDENTITAT: LLENGUA, CULTURA I DRET

Ramon Juncosa i Ferret

Catalunya té uns elements d'identitat propis que la singularitzen del conjunt de les nacions d'Europa: La llengua, la cultura, i el dret i la voluntat d'autogovern. Aquests factors són presents al llarg de la història de Catalunya d'una manera ben evident i evolucionen en el temps, generant tensions per la mateixa complexitat que comporten i pel context situacional -polític, socio-econòmic o territorial- en què la història de Catalunya es desenvolupa.

Llengua, cultura, dret i voluntat d'autogovern són factors d'identitat que enguany tenen un especial protagonisme en la nostra vida col·lectiva. L'any 1995 haurà estat ric en fets que marquen punts de referència i que incideixen amb força en la consolidació progressiva de la identitat del nostre poble.

La llengua, element de comunicació i d'integració

El català, com a llengua pròpia i oficial de Catalunya, ha estat atacada des de les posicions més retrògrades i cavernícoles amb l'objectiu de trencar la convivència, sovint per interessos ben aliens a la voluntat de la majoria dels ciutadans de Catalunya. El conflicte lingüístic, que s'ha volgut fer creure i crear, se centra sobretot en l'ensenyament, presentant un panorama d'imposició del català i de menyspreu del castellà. Això s'orquestra mitjançant "tertulians" amb forta capacitat demagògica a sou d'alguns mitjans de comunicació i grups de pressió que fan d'aquest tema la seva particular "cruzada". S'assegura que aquí es persegueix i es maltracta tot aquell que no parli català i que tot el que s'escolta, es veu, es llegeix i s'estudia és majoritàriament en català.

L'arrel del que es diu rau en l'intent de dividir la societat catalana i de fomentar-ne el desprestigi a Espanya, perquè l'anti-catalanisme és un recurs fàcil que allà dóna bons guanys. Es juga perillosament amb el nucli de la identitat de Catalunya: la convivència en la diversitat, la confluència d'idees i formes de vida que han conformat de sempre una manera de ser dels ciutadans catalans.

El model de conjunció lingüística escolar pretén que tothom conegui i estigui en disposició d'usar les dues llengües. Aquest model fa una discriminació positiva en favor del català i sobretot d'aquelles persones que viuen en un context social on el català no és present; és llavors quan s'apliquen els programes d'immersió lingüística, respectant sempre la voluntat dels receptors i garantint el coneixement d'ambdues llengües.

Josep Maria Solé i Sabaté i Joan Villarroya han publicat recentment una "Cronologia de la repressió de la llengua i la cultura catalanes 1936-1975". El llibre és un instrument molt útil per a les generacions que no han viscut

Reembres, núm8. Any 1995. Pàgs. 31-34.

directament la dictadura franquista. L'obra relata fets contundents sobre la repressió de la llengua catalana a tots els nivells. Només cal recordar que encara no fa vint anys que no hi havia ni un sol diari en català i ni una sola emissora de ràdio o televisió.

El Tribunal Constitucional i el Suprem han donat la raó al Parlament de Catalunya que va aprovar per unanimitat la Llei de Normalització Lingüística ja fa més de deu anys. Tot i així, la caverna ultramontana de l'espanyolisme impenitent no pararà. Davant d'això l'actitud més positiva és sempre d'afirmació. És a dir la pràctica constant i normal dels nostres drets i de la nostra disposició natural de conviure lingüísticament en la diversitat, sense deixar de parlar la llengua que ens és pròpia, en cap circumstància de la vida quotidiana: en català ja ens entén tothom i a més parlant-lo, fem un servei perquè els que no el saben també l'aprenuin.

A Vilanova i la Geltrú, com arreu, ha costat molt fer un sol poble -una comunitat vilanovina que conviu, s'entén i es respecta. Vàrem retornar de "Villanueva" a Vilanova, les institucions i entitats van fer del català la seva llengua habitual, les parròquies i els moviments d'església, en el temps més fosc de la dictadura, van ser refugi i estímul de catalanitat i de llibertat. El teixit associatiu local va empènyer fort l'arrelament i la integració i avui se'n troben fruits reeixits en molts sectors: festes tradicionals i populars, món cultural i educatiu i dirigents socials, econòmics i polítics. El retorn a la foscor dels anys cinquanta és impensable i en bona part la situació d'avui se sustenta en una feina tenaç i silenciosa que uns quants vilanovins van exercir des del silenci obligat ara fa més de trenta anys.

La creació i la participació cultural

La cultura catalana és, juntament amb la llengua, l'altre factor indiscutible d'identitat. La cultura comprèn tot el bagatge de riqueses de l'esperit -art, literatura, música, tradició... i també la recerca en tots els camps- i tot aquest entramat se sustenta sobre les persones. S'ha forjat al llarg del temps i singularitza el poble català i el distingeix dels altres pobles d'Europa i del món.

La cultura es fa i s'ha fet a partir dels homes i de les dones amb creativitat i iniciativa. Enguany commemorem la projecció d'algunes d'aquestes persones especialment rellevants en la cultura catalana moderna. En voldria fixar l'atenció d'algunes: Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Ferran Soldevila i Eduard Toldrà

Verdaguer i Guimerà s'inscriuen dins de l'ara anomenat Segle Romàntic. De Verdaguer commemorem el 150è aniversari del seu naixement i se'l considera el poeta de Catalunya per excel·lència. Actualment s'estan fent recerques molt interessants sobre la vida d'en Verdaguer que aprofundeixen tant en la seva obra com en la seva vida i les relacions que va establir amb la gent del seu entorn que sovint el van tractar ben malament. Només el poble, senzill i clar en el seu judici, el va entendre i el va estimar com es va veure en la gran manifestació popular del seu enterrament.

Al costat de Verdaguer, commemorem el naixement d'Àngel Guimerà, poeta, dramaturg i patriota, que fou President de la Unió Catalanista. Guimerà, ara fa cent anys, va pronunciar per primer cop en català el discurs inaugural del curs de l'Ateneu Barcelonès. Guimerà va tenir un paper molt important en els inicis de la Renaixença i en la conformació més popular del catalanisme, sobretot per les seves intervencions durant l'assemblea que va aprovar les Bases de Manresa de 1892. Guimerà i Verdaguer eren dos grans romàntics, un fet propi de la cultura del seu temps, perfectament homologable, com a catalans, en l'Europa de l'època.

Commemorem també enguany el centenari del naixement de l'historiador, escriptor i periodista Ferran Soldevila. Fou un intel·lectual sòlid i profund a qui tocà viure en èpoques ben difícils per la llibertat de la cultura catalana. Això no obstant, Soldevila va ser des de l'interior un dels homes de cultura que més es projectà durant la represa cultural, sobretot cap a l'Europa anglo-saxona. Soldevila va fer també de la història pedagogia i mestratge. A ell devem la "Història de Catalunya" de l'any 1934 i una colla d'estudis sobre Jaume I, Pere el Gran i el Compromís de Casp. La seva monumental "Historia de España" és el primer intent reeixit de l'època contemporània d'oferir una perspectiva de la història peninsular des de la visió de Catalunya.

Finalment, els vilanovins celebrem el centenari del naixement del nostre Eduard Toldrà. En la Vilanova de finals del XIX va néixer Eduard Toldrà que és el músic vilanoví que més projecció ha tingut. De Toldrà se n'ha parlat ja molt entre nosaltres i per gent molt autoritzada, perquè n'estalviï comentaris. Va viure molt lligat als moviments culturals de l'època, dels quals va participar i els va servir posant música a poemes i cançons i creant simfonies que respiren la catalanitat i el Mediterrani. També va excel·lir com a director d'orquestra i pedagog de la música.

Si m'ha semblat oportú fer memòria d'aquestes quatre personalitats és per destacar que la cultura és un fet personal i col·lectiu alhora. Són quatre individualitats ben diferents, però marcades per un geni creatiu i una gran vitalitat i capacitat de comunicació. Tots ells han tingut deixebles i han transmès un fecund patrimoni cultural.

Voldria remarcar que l'afany pedagògic d'en Toldrà és una característica de molts vilanovins compromesos des de sempre amb la ciutat i amb el país. Molta de la nostra gent s'ha distingit i es distingeix per crear escola i fer colla a partir de la pròpia creació individual o de grup. Així és com s'ha estès a Vilanova l'activitat literària, musical, plàstica o periodística... A partir de gent exigent i fortament arrelada que ha volgut i sabut fomentar la cultura amb identitat pròpia.

Escrivint aquestes línies m'arriba la notícia que al senyor Albert Virella i Bloda li ha estat concedida la Creu de Sant Jordi de la Generalitat per la seva constant tasca de recerca i divulgació de la història de Vilanova i de la comarca, emmarcada en la història general de Catalunya. Crec que el senyor Virella és un exemple de tenacitat en l'estudi de la història local i un estímul per a les noves generacions d'historiadors vilanovins.

Potser convé posar de relleu, pel que té de contrast el fet que alguns intel·lectuals encara es mirin la cultura catalana “au dessus de la mêlée” i des del seu *olimp* particular neguin la identitat cultural i històrica de Catalunya. De fet, són gent incapaç de comunicar aquell sentiment de pertinença i de participació inherent a una autèntica manifestació cultural. Aviat tornarem a escoltar -des de posicions ideològiques contraposades, però des de la reacció centralista més radical- com es titlla d’anecdòtica i marginal la cultura i la història de Catalunya.

El dret: l’expressió de l’autogovern

El dret i la voluntat de ser i d’autogovernar-se és un factor d’identitat que ha caracteritzat el poble català des d’orígens ben remots. Aquesta voluntat d’autogovern s’ha traduït en la pràctica en la creació de formes i institucions de govern pròpies de Catalunya i en una acció sistemàtica de desenvolupament legislatiu, econòmic, cultural i social. El catalanisme polític ha privilegiat sempre aquestes quatre dimensions. En són una bona prova alguns fets que voldria remarcar.

Ara fa cinc-cents anys de la recopilació de les primeres Constitucions de Catalunya. Les Constitucions de 1495 recollen, per primera vegada en un text imprès, el marc jurídic i institucional amb el qual Catalunya s’havia anat dotant al llarg dels segles. Aquest sistema constitucional, que provenia sobretot de l’època comtal i va prevaldre fins al Decret de Nova Planta, és la prova de la voluntat de ser i d’autogovernar-se dels catalans. S’hi recull el dret civil, el mercantil, el processal i part de l’administratiu i el penal.

A finals del segle XIX va tenir lloc l’Assemblea de la Unió Catalanista, que va aprovar les anomenades “Bases de Manresa” i que fou el primer intent del catalanisme emergent i des de la societat civil de dotar Catalunya d’un estatut d’autonomia. Alguns vilanovins ja van ser presents a l’Assemblea de Manresa: l’advocat i escriptor Teodor Creus i Coromines (que també fou alcalde de Vilanova), el jutge Joan Torrents i Marquès i els empresaris Francesc Caba i Font i Enric Santacana i Pérez. Tots quatre representaven Vilanova i el Garraf, i d’ells ha escrit recentment unes notes biogràfiques el senyor Virella i Bloda en el llibre “Homes del catalanisme”, que ha publicat l’editorial Dalmau.

Al llarg del segle XX aquesta voluntat de ser i d’autogovernar-se s’ha traduït amb la Mancomunitat, la Generalitat de la República -presidida pel vilanoví Francesc Macià- i la Generalitat de l’Estatut de 1979, que és el període més llarg d’autonomia que gaudeix ara Catalunya.

La plenitud de l’autogovern mai no s’ha pogut expressar d’una manera permanent i normalitzada. Potser això pot explicar la complexitat dels factors d’identitat de Catalunya i la seva manifestació al llarg de la història, però és evident que llengua, cultura i voluntat de ser i d’autogovernar-se conformen un sistema de valors d’una nació sense Estat com Catalunya però que fa funcions d’Estat i té voluntat d’expressar-ho amb normalitat. ■